

Geef vrijheid een gezicht

Docentenhandleiding Vmbo-onderbouw

Waarom deze les?

Oorlog en vluchten zijn van alle tijden. Geef Vrijheid een Gezicht combineert verhalen van toen en nu én daar en hier. De Tweede Wereldoorlog eindigde in 1945. De bevrijding luidde voor Nederland een periode van vrijheid in, die tot op de dag van vandaag duurt. Sindsdien vormen mensenrechten en democratische waarden de hoeksteen van onze samenleving, waarmee we de verworven vrijheid veiligstellen. De vrijheid die tijdens de oorlog in Nederland ontbrak, ontbreekt tegenwoordig nog in vele andere landen. In Syrië is het al sinds 2011 oorlog en sindsdien zijn veel Syriërs gevlucht, op zoek naar veiligheid en vrijheid. Maar waar vinden ze die? Wie hebben ze daarbij nodig? En wat heeft hun vrijheid te maken met de onze?

Betrokkenheid leerlingen

Bij het bespreken van deze onderwerpen staat de persoonlijke betrokkenheid van leerlingen centraal. Leerlingen moeten immers nu en in de toekomst standpunten bepalen en beslissingen nemen over zaken van persoonlijk en van algemeen belang. Het gaat daarom niet alleen om het begrijpen van verschijnselen in de actuele maatschappelijke werkelijkheid (hoe zit het?), maar ook om het waarderen en beoordelen daarvan (wat vind ik ervan?) en te oefenen met het bepalen van hun mening en standpunten.

Het lesmateriaal

Bekijk de film over Sara en Trijneke voorafgaand aan de les. De film bevat uitstapjes met extra informatie en vragen voor leerlingen. De docent kan de uitstapjes in de film naar eigen inzicht aanklikken of overslaan.

De volgende onderdelen komen in de film aan bod:

- Meer info - over vluchten toen
- Meer info - over vluchten nu
- Wat vind jij? - wat is oorlog voor jou?
- Wat vind jij? - is onderduiken hetzelfde als vluchten?
- Wat vind jij? - wat zou jij meenemen als je moest vluchten?
- Wat vind jij? - wat betekent vrijheid voor jou?

Deze onderdelen kun je na de film bekijken:

- Meer info - over de Tweede wereldoorlog
- Meer info - over de burgeroorlog in Syrie
- Meer info - over de asielprocedure

Geef nu jouw gezicht aan vrijheid

Maak één van deze zinnen af:

Vrijheid is voor mij _____

_____

_____

Ik ben vrij omdat _____

_____

_____

Mijn wens voor Trijneke is _____

_____

_____

Mijn wens voor Sara is _____

_____

_____

Mijn wens voor de toekomst is dat _____

_____

_____

- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het maken van een poster
- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het maken van een woordweb
- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het schrijven van een rap
- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het maken van een vlog
- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het schrijven van een gedicht
- ☐ Ik gebruik mijn antwoord bij het maken van een tekening

2

Extra:

• Teken een tijdlijn en plaats daarin:

- De Tweede Wereldoorlog
- De burgeroorlog in Syrie
- Het geboortjaar van Trijneke
- Het geboortjaar van Sara
- Je eigen geboortjaar

• Bedenk zelf drie stellingen en schrijf deze op een kaartje. Discussieer hierover met je klasgenoten.

- Stel voor één week een google-alert in op je mobiel met onderwerp: vluchtelingen. Turf hoe vaak er berichten over vluchtelingen in het nieuws komen.

Even voorstellen

Wie is Sara

'Ik ben Sara Denno, 15 jaar, geboren in 2005. Ik zit in de derde klas VWO op een school in Wassenaar. Tot mijn tiende woonde ik samen met mijn ouders en zusje Aya in Aleppo, Syrië. Het was er mooi en fijn totdat de oorlog uitbrak toen ik zes jaar oud was, in 2011. Het was daar niet langer veilig. Mijn vader was hulpverlener in Aleppo en liep daardoor extra gevaar. Ik weet nog goed dat ik met de bus van school naar huis ging en dat de bus werd beschoten. De buschauffeur zei dat we allemaal moesten bukken. We botsten ergens tegenaan en konden niet meer verder rijden. Lopend bracht de buschauffeur ons naar huis. Thuis heb ik niks tegen mijn moeder gezegd, omdat ik bang was dat ze dan weg zou willen uit Syrië. Uiteindelijk kwamen mijn ouders er natuurlijk toch achter. Toen besloten ze om te gaan vluchten.'

Wie is Trijneke

'Ik ben Trijneke Post, 88 jaar, geboren in 1933. Ik ben een dochter van Johannes Post, een bekende verzetsstrijder in de Tweede Wereldoorlog. Toen de oorlog uitbrak, in 1940, was ik zes jaar oud en woonden wij in Drenthe. Vanwege het geheime verzetswerk van mijn ouders kwamen er voortdurend vreemde mensen op onze boerderij logeren. In 1943 werd mijn vader, na verraad, opgepakt en opgesloten in de gevangenis. Met hulp van een politieagent wist hij te ontsnappen. Vanaf dat moment was het voor de familie te gevaarlijk om thuis te blijven. Wij moesten allemaal onderduiken, ieder op een ander adres zonder van elkaar te weten wie waar was. Ik kwam terecht bij een oom en tante. Hoewel het daar veilig was, voelde ik mij erg ongelukkig. Een jaar later, in 1944, werd vader opnieuw verraden, opgepakt en twee dagen later doodgeschoten. Na de bevrijding was iedereen blij. Ik wilde ook graag blij zijn, maar ik kon het niet.'

Doelstellingen

Dit lesmateriaal draagt bij aan de ontwikkeling van actief burgerschap en sociale integratie. Het ondersteunt scholen in hun taak om leerlingen voor te bereiden op het functioneren in een dynamische en pluriforme maatschappij. Door middel van persoonlijke verhalen en historische gebeurtenissen leren de leerlingen:

👉 welk effect oorlog heeft op:

- een mensenleven.
- sociale, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in Nederland.
- sociale, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in Europa en de wereld.

👉 dat de erfenis van de Tweede Wereldoorlog ook nu nog actueel is. Want oorlog en vluchten zijn van alle tijden. Vluchtelingen uit de hele wereld zoeken vrijheid en veiligheid. De vluchtelingenproblematiek is een sociaal, maatschappelijk en politiek thema.

👉 burgerschapscompetenties ontwikkelen die aansluiten bij de kerndoelen.

Doelgroep

Deze les is ontwikkeld voor de onderbouw van het vmbo. Naast deze les is er ook lesmateriaal beschikbaar voor de bovenbouw van het primair onderwijs, voorgezet onderwijs bovenbouw en mbo (gedifferentieerd naar onderwijsniveau).

Kerndoelen

Dit lesmateriaal zet leerlingen aan tot kritisch en genuanceerd denken binnen het domein Mens & Maatschappij. Het vak Nederlands is als subdoel opgenomen.

Domein: Mens & Maatschappij
Vragen stellen en onderzoek doen
De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan (36)
Verschijnselen in tijd en ruimte plaatsen
De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen. De leerling leert hierbij over kenmerkende aspecten van tijdvak "tijd van wereldoorlogen (1900 – 1950)". De leerling leert daarbij in elk geval de relatie te leggen tussen de gebeurtenissen en ontwikkelingen in de 20e eeuw (waaronder de Wereldoorlogen en de Holocaust), en hedendaagse ontwikkelingen (37)
De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken (40)
Gebruik van bronnen
De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; prikken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en holocaust; televisie en computer (52)
Inhoudelijke thema's
De leerling leert actuele spanningen en conflicten in de wereld te plaatsen tegen hun achtergrond, en leert daarbij de doorwerking ervan op individuen en samenleving (nationaal, Europees en internationaal), de grote onderlinge afhankelijkheid in de wereld, het belang van mensenrechten en de betekenis van internationale samenwerking te zien (47)
Domein: Nederlands (subdoelstellingen)
De leerling leert in schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen (5)
De leerling leert deel te nemen aan overleg, planning, discussie in een groep (6)
De leerling leert verhalen, gedichten en informatieve teksten te lezen die aan zijn belangstelling tegemoet komen en zijn belevingswereld uitbreiden (8)

Tips

- 'Net als ik zijn er in de klas misschien kinderen die ook
- gevlucht zijn. Omdat mijn ouders er regelmatig met mij
- over praten, kan ik er inmiddels ook makkelijk over praten.
- Maar dat is voor iedereen anders. Ik geef graag een
- tip hoe je deze leerlingen het beste kunt voorbereiden
- op de les: Het is fijn om vooraf met de leerling te
- bespreken of hij of zij aanwezig wil zijn tijdens de les,
- of liever iets anders gaat doen. Als je dit ruim van
- tevoren doet, heeft de leerling de tijd om hier even
- over na te denken en een eerlijke reactie te geven.
- Leerlingen die zelf vluchteling zijn geweest of familie-
- of vrienden hebben met een vluchtverhaal, kunnen
- verschillend reageren. Sommige kinderen hebben
- er geen moeite mee om over hun verleden te praten.
- Maar er zijn ook kinderen die dit liever niet doen in een
- groepsgesprek.'

- 👉 Als de leerling aanwezig is tijdens de les, zorg dan dat er een veilige sfeer is. Vraag van te voren of de leerling zijn of haar ervaring wil delen met de klas. Waak ervoor dat de leerling een 'spokesperson' wordt van dit onderwerp. Dit lesmateriaal heeft als doel om alle leerlingen te betrekken, en hen door de vorm van een klassengesprek op een genuanceerde manier te laten nadenken en praten. Het klassengesprek is van belang. Zorg voor een veilig klassenklimaat en wees voorbereid op eventuele negatieve aannames of vooroordelen van klasgenoten.
- 👉 Evalueer na afloop van de les met de betrokken leerlingen hoe zij de les ervaren hebben. Doe dit na enkele weken nogmaals. Evalueer ook met de klas indien het gesprek emotioneel of lastig, of juist heel mooi was.

Een echte ontmoeting in de klas

Wil je een echte ontmoeting met een ooggetuige van oorlog in de klas? Iemand zoals Trijneke? En iemand zoals Sara? Zodat je hun verhaal echt van henzelf hoort, en hun in levenden lijve vragen kunt stellen? Dat kan!

Geef de oorlog een gezicht: een ooggetuige op bezoek

Gastsprekers van het Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII-Heden vertellen hun persoonlijke verhaal over de Tweede Wereldoorlog of recente vredemissies. Wat hebben ze meegemaakt? Welke herinneringen staan in hun geheugen gegrift? Welke sporen heeft de oorlog nagelaten in hun leven? Nodig een ooggetuige uit in de klas en ervaar wat zo'n bijzondere ontmoeting met jongeren doet. Keer op keer blijkt dat een persoonlijk verhaal veel meer impact heeft dan welk boek of film ook. Het Landelijk Steunpunt Gastsprekers is een project van Herinneringscentrum Kamp Westerbork. Meer informatie: www.steunpuntgastsprekers.nl

Bekend maakt bemind: een vluchteling op bezoek

In de klas, op de werkvloer, de sportvereniging of de hobbyclub: overal wordt óver vluchtelingen gesproken. Met het project Bekend maakt Bemind biedt Vluchtelingen Werk de mogelijkheid in gesprek te gaan mét een vluchteling en geven wij hem of haar een gezicht. Onze speciaal daarvoor getrainde vrijwilligers komen op bezoek. Tijdens deze laagdrempelige bijeenkomsten delen zij feitelijke informatie over vluchtelingen, maar vooral hun persoonlijke verhaal: waarom moet iemand vluchten en hoe is het om in Nederland een nieuw leven op te bouwen? Meer info? www.vluchtelingenwerk.nl/bekendmaaktbemind

Meer lesmateriaal over dit onderwerp

De oorlog in 7 minuten

Jong in oorlog

4FREE

VluchtelingenWerk in de klas

- www.steunpuntgastsprekers.nl
- www.tweedewereldoorlog.nl/educatie/jong-in-oorlog
- www.4free-now.nl
- www.vluchtelingenwerk.nl/indeklas

Colofon

Nationaal Comité 4 en 5 mei

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei geeft richting aan de zingeving van herdenken en vieren, en aan het levend houden van de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog. Het comité organiseert de Nationale Herdenking op 4 mei en de Nationale Viering van de Bevrijding op 5 mei. Daarnaast adviseert en ondersteunt het comité andere herdenkingen in het land en ontwikkelt het voorlichtingsprogramma's en publiekscampagnes. Tevens initieert het comité educatieve programma's en voert het toegepast onderzoek uit op het gebied van herdenken en vieren. Hiermee heeft het comité zich in steeds sterkere mate ontwikkeld tot hét expertisecentrum op het gebied van herdenken en vieren.

Nationaal Comité 4 en 5 mei
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
E-mail: info@4en5mei.nl

VluchtelingenWerk Nederland

VluchtelingenWerk ondersteunt vluchtelingen en asielzoekers van het moment dat ze worden opgevangen totdat ze zelfstandig hun weg hebben gevonden. Met 12.500 vrijwilligers ondersteunen wij asielzoekers in de opvangcentra en vluchtelingen die een nieuw bestaan opbouwen in Nederland. Heb je een vraag of opmerking? Laat het ons weten en mail naar: scholen@vluchtelingenwerk.nl

VluchtelingenWerk Nederland
Surinameplein 122
1058 GV Amsterdam
E-mail: scholen@vluchtelingenwerk.nl

Landelijk Steunpunt Gast sprekers

Het Landelijk Steunpunt Gast sprekers WOII-Heden is specialist in Oral History voor educatief gebruik. Wij leveren maatwerk in arrangementen en samenwerking met oorlogs- en verzetsmusea, herinneringscentra en herdenkingscomités, hedendaagse vluchtelingen, lokale projecten en media. Ons expertisecentrum is ondergebracht bij Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Landelijk Steunpunt Gast sprekers WOII-Heden
Oosthalen 8
9414 TG Hooghalen
www.steunpuntgastspreekers.nl
steunpunt@kampwesterbork.nl
0593-592600
06-21955268

Geproduceerd door

Film: Prospektor
Vormgeving: Ivo Mulder – Studio Stennis
Fotografie: Saskia Lelieveld

Dit product is mede mogelijk gemaakt door

Nationale Postcode Loterij
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Copyright 2021